

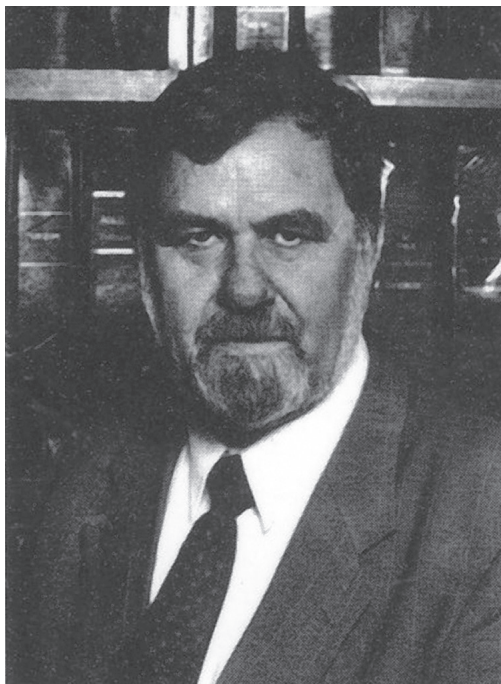
Mario Katić

diplomski studij povijesti, nastavnički smjer

diplomski studij informacijskih znanosti, smjer: arhivistika

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Josip Kolanović (1938. – 2020.)

*Dr. sc. Josip Kolanović (1938. – 2020.)
(Fotografija: Šibenik.hr)*

U godini koja je obilježena pandemijom napustila nas je i nekolicina vrsnih povjesničara. Među njima ističe se ime jednoga od onih koji su zadužili povijesnu i arhivsku znanost. Dana 7. svibnja 2020. godine u Zadru je u 82. godini preminuo Josip Kolanović.

Josip Kolanović rođen je 6. ožujka 1938. godine u Zadru. Osnovnu školu završava u svojem selu Privlaci kod Zadra. Nadbiskupsku klasičnu gimnaziju u Zadru upisuje 1949., a završava 1956. godine. Nakon gimnazije upisuje Rimokatolički bogoslovni fakultet (danas Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu), gdje je 1964. diplomirao teologiju i položio magisterij iz teoloških znanosti. Školuje se i na Filozofskome fakultetu u Zadru, tada pod Sveučilištem u Splitu, i stječe diplomu iz povijesti i filozofije. Upisuje poslijediplomski studij pomoćnih povijesnih znanosti na istome fakultetu, gdje je 1977. magistrirao obranivši rad pod naslovom *Contralitterae – izvor prvog reda za povijest trgovine i pomorstva*. Doktorirao je 1990. godine na Sveučilištu u Splitu, gdje je obranio disertaciju *Šibenik u 15. stoljeću* i stekao znanstveni

stupanj doktora humanističkih i društvenih znanosti iz znanstvenoga polja povijesti.¹

Kolanovićev profesionalni put isprepleten je znanstvenim istraživanjem povijesti i zalaganjem za arhivistiku, u nas novu i tada još nepriznatu znanost. Područje njegova interesa bilo je šaroliko. Prije svega bavio se arhivskom teorijom i praksom te izdavanjem izvora za hrvatsku povijest. Bavio se, također, srednjovjekovnom poviješću Dalmacije, ponajprije Šibenikom u kasnome srednjem vijeku. Poseban je interes, sukladno svojemu prvotnom obrazovanju, pokazivao za povijest Crkve te sudjelovao u uređivanju i izdavanju izvora vezanih uz crkvenu povijest. Nikako se ne smije ispustiti iz vida ni njegov prevoditeljski rad jer je preveo pedesetak djela većinom religijskoga karaktera. Proučavao je život i djelo zagrebačkoga biskupa Maksimilijana Vrhovca.

Prvi radovi Josipa Kolanovića bili su vezani uz njegovo izvorno usmjerenje pa je tako njegov prvi izvorni znanstveni rad *Sakramentalnost Crkve* objavljen 1966. u *Bogoslovskoj smotri*.² Šezdesetih godina prošloga stoljeća, pišući o kršćanstvu, Crkvi i liturgiji, etablirao se kao vrsni teolog, ali i kao prevoditelj, prevodeći djela poznatih teologa. Tijekom studija povijesti i filozofije na Filozofskome fakultetu u Zadru i nakon njega piše znanstvene radove, sudjeluje u zbornicima radova i monografijama iz područja povijesti te se sve više profilira kao crkveni povjesničar. Godine 1980. sudjeluje u pisanju *Enciklopedije hrvatske povijesti i kulture*, pišući poglavlja o Grkokatoličkoj, Katoličkoj i Pravoslavnoj crkvi.³ Kao rezultat Kolanovićeve bavljenja poviješću Šibenika 1995. godine objavljena je njegova knjiga *Šibenik u kasnom srednjem vijeku*.⁴ Pet godina kasnije sudjeluje u izdavanju zbornika radova – monografije o rodnoj Privlaci, pišući tri članka.⁵ Bavio se i istraživanjem djelovanja institucija vlasti na području Hrvatske, posebice Hrvatskim saborom te bio pokretač i voditelj objave gradiva *Hrvatski sabor 1848*. Krajem devedesetih godina 20. stoljeća i početkom novoga milenija Kolanović svoj fokus u radovima prebacuje na arhivsku službu, teoriju i praksu. U brojnim radovima bavio

¹ Danijela Marjanić, „Uz 75. obljetnicu rođenja: Život i djelovanje dr. Josipa Kolanovića, ravnatelja Hrvatskog državnog arhiva u miru,“ *Arhivski vjesnik* 56 (2013): 145–146.

Većina informacija koje se donose u ovome nekrologu preuzeta je iz članka D. Marjanić, gdje se ističu svi doprinosi dr. Kolanovića, ali i njegova opsežna bibliografija.

² Josip Kolanović, „Sakramentalnost Crkve,“ *Bogoslovska smotra* 36/2 (1966): 324–332.

³ Igor Karaman, ur., *Enciklopedija hrvatske povijesti i kulture* (Zagreb: Školska knjiga, 1980).

⁴ Josip Kolanović, *Šibenik u kasnom srednjem vijeku* (Zagreb: Školska knjiga, 1995).

⁵ Josip Kolanović, „Privlaka prema prvoj katastarskoj izmjeri Dalmacije 1822–1844. god.,“ u: *Privlaka. Zbornik radova – monografija*, ur. Josip Kolanović (Zagreb: Matica hrvatska Ogranak Privlaka, Poglavarstvo općine Privlaka, 2000.), 111–130; Kolanović, „Privlaka u srednjemu vijeku,“ u: *Privlaka*, 81–95; Kolanović, „Zapis o privlačkim bunarima,“ u: *Privlaka*, 209–212.

se poviješću arhiva i razvitkom arhivske službe u Hrvatskoj te problemima s kojima se susreće suvremena arhivska znanost. Svojim pisanjem zalagao se za afirmaciju arhivistike kao posebne znanosti, ističući važnost obrazovanja arhivista i djelatnika u arhivima i pismohranama. Organizirao je i međunarodno savjetovanje u Dubrovniku 1999. godine o temi „Autonomija arhiva“ te radio na međunarodnome projektu izrade vodiča o Napoleonovoj upravi na istočnome Jadranu (u Ilirskim pokrajinama) 1806. – 1814. Povremeno istupa i u tisku komentirajući teme za koje je bio stručnjak. Posebno je zanimljiv članak *Treba nam arhiv glazbe i govorne riječi*, objavljen u *Vijencu*.⁶ Posljednjih petnaestak godina života sudjelovao je u izradi popisa žrtava Drugoga svjetskog rata i poraća te Domovinskoga rata, što je rezultiralo objavom nekoliko zbornika radova koji se bave temom ratnih stradanja, a sve u sklopu ili temeljem znanstvenoga projekta *Žrtve Drugog svjetskog rata, poraća i Domovinskog rata – baza podataka* (2002.), čiji je pokretač i voditelj.

Karijera Josipa Kolanovića služi kao primjer i motivacija mladim povjesničarima jer je za cijeloga života napredovao i usavršavao se, nikada posve ne zatvarajući vrata znanstvenim područjima koja je prvotno proučavao. Prvo se okušao kao nastavnik na Visokoj bogoslovnoj školi u Zadru, gdje je predavao sustavnu dogmatiku od 1964. do 1970. Dvije godine (1971. – 1972.) prevodi i priređuje izdanja za *Kršćansku sadašnjost*, a zatim se 1972. zapošljava u Hrvatskome državnom arhivu (dalje u tekstu: HDA) u Zagrebu (tada Arhiv Hrvatske). Nakon više od desetljeća rada 1985. godine postaje voditelj Odjela za stariju građu i tu funkciju obavlja do 1990. S funkcijom arhivskoga savjetnika postaje ravnateljem Hrvatskoga državnog arhiva 1991. godine. Odmah pokreće inicijativu uključenja arhivske službe Republike Hrvatske u međunarodna arhivska udruženja te je tako HDA 1992. primljen u Međunarodno arhivsko vijeće (*International Council of Archives*). Kolanović je 1996. godine postao i članom Upravnoga vijeća za Europu (EURBICA). S obzirom na to da je Nacionalna i sveučilišna knjižnica (NSK) 1995. godine dobila novu zgradu i preselila se s Marulićeva trga u Zagrebu, ostalo je pitanje smještaja HDA-a. Iako je u bivšu zgradu NSK-a trebala preseliti Gradska knjižnica, zalaganjem Josipa Kolanovića u nju je privremeno (i dan danas) smješten HDA. Secesijska zgrada na Marulićevu trgu 21, izgrađena 1913., tada je pomno restaurirana i prilagođena smještaju arhivskoga gradiva. Za vrijeme Kolanovićeva upravljanja glavnim hrvatskim arhivom snimljeni su svi glagoljski rukopisi iz Republike Hrvatske te je on kao ravnatelj sa suradnicima izradio inventar mikrofilmanoga gradiva pisanoga na glagoljici. Nastavljena je i izdavačka djelatnost Arhiva te je *Arhivski vjesnik* preusmjeren na radove iz arhivistike i povijesti institucija. Odmah po dolasku na mjesto ravnatelja 1993. godine Kolanović pokreće časopis *Fontes – Izvori za hrvatsku povijest*, namijenjen izdavanju arhivskoga gradiva. Pokreće se i serija *Monumenta Croatica Vaticana* u suradnji HAZU-a, HDA-a i *Kršćanske sadašnjosti*. Objavljuju se zapisnici Hrvatskih kraljevinskih konferencija (1689. – 1848.), Hrvatskoga državnog sabora 1848. i *Povijesni spomenici Zagrebačke biskupije*, sv. 5–7. Također, objavljuju

⁶ Zlatko Vidačković, „Razgovor – Josip Kolanović, arhivist: Treba nam arhiv glazbe i govorne riječi,“ *Vijenac* 340, 15. ožujka 2007.

se zapisnici Centralnoga komiteta Komunističke partije Hrvatske, tj. Saveza komunista Hrvatske. Objavljeni su i prijevodi međunarodnih arhivističkih normi koje priređuje Međunarodno arhivsko vijeće. Kao ravnatelj Hrvatskoga državnog arhiva zalagao se za suradnju svih arhiva na području Republike Hrvatske, osnivanje novih arhiva (onih u Požegi, Šibeniku i Gospiću) te školovanje stručnih arhivskih djelatnika.⁷ Nakon umirovljenja 2003. godine nastavlja raditi na važnome arhivističkom projektu koji je dovršen 2006. objavom prvoga sveska *Pregleda arhivskih fondova i zbirki RH*, a zatim sljedeće godine i drugoga sveska.⁸ Usto nastavlja s objavom gradiva vezanih uz Hrvatski državni sabor 1848.

Smrću Josipa Kolanovića povijesna i arhivska znanost mnogo su izgubile, a akademska zajednica tek će u budućim vremenima uočiti važnost njegove znanstvene aktivnosti prošlih pedesetak godina. Sva nadanja, stremljenja i ideje preminuloga Kolanovića nije moguće obuhvatiti u jednome nekrologu. Upamćen je po zalaganju za prepoznavanje i unapređenje arhivistike, stoga ga možemo nazvati i utemeljiteljem moderne arhivske znanosti u Hrvatskoj. Sljedeći njegov citat trebao bi razjasniti zašto je tomu tako: „Suvremeni arhivist mora imati solidno znanje povijesti – ili bolje povijesnih i suvremenih institucija kao osnovnoga konteksta u kojemu nastaje i u kojemu se može shvatiti arhivsko gradivo. On mora steći i temeljito poznavanje informacijskih znanosti i pomoćnih povijesnih znanosti, kao instrumentarija za obradu arhivskoga gradiva. Ipak, arhivist ne smije težiti tome, da bude niti povjesničar, a niti informatičar. On mora postati i biti arhivist.“⁹

Bibliografija

Karaman, Igor, ur. *Enciklopedija hrvatske povijesti i kulture*. Zagreb: Školska knjiga, 1980.

Kolanović, Josip. „Identitet arhivista: od zanimanja do profesije.“ *Arhivski vjesnik* 40 (1997): 7-14.

_____, ur. *Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske*. Sv. 1. Zagreb: Hrvatski državni arhiv, 2006.

_____, ur. *Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske*. Sv. 2. Zagreb: Hrvatski državni arhiv, 2007.

_____. „Privlaka prema prvoj katastarskoj izmjeri Dalmacije 1822-1844. god.“ U *Privlaka. Zbornik radova – monografija*, ur. Josip Kolanović, 111-130. Zagreb: Matica hrvatska Ogranak Privlaka, Poglavarstvo općine Privlaka, 2000.

_____. „Privlaka u srednjemu vijeku.“ U *Privlaka. Zbornik radova – monografija*, ur. Josip Kolanović, 81-95. Zagreb: Matica hrvatska Ogranak Privlaka, Poglavarstvo općine Privlaka, 2000.

⁷ Marjanić, „Josip Kolanović,“ 145-172.

⁸ Josip Kolanović, ur., *Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske*, sv. 1 (Zagreb: Hrvatski državni arhiv, 2006.); Josip Kolanović, ur., *Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske*, sv. 2 (Zagreb: Hrvatski državni arhiv, 2007.)

⁹ Josip Kolanović, „Identitet arhivista: od zanimanja do profesije,“ *Arhivski vjesnik* 40 (1997): 7-14.

_____. „Sakramentalnost Crkve.“ *Bogoslovska smotra* 36/2 (1966): 324-332.

_____. *Šibenik u kasnom srednjem vijeku*. Zagreb: Školska knjiga, 1995.

_____. „Zapis o privlačkim bunarima.“ U *Privlaka. Zbornik radova – monografija*, ur. Josip Kolanović, 209-212. Zagreb: Matica hrvatska Ogranak Privlaka, Poglavarstvo općine Privlaka, 2000.

Marjanić, Danijela. „Uz 75. obljetnicu rođenja: Život i djelovanje dr. Josipa Kolanovića, ravnatelja Hrvatskog državnog arhiva u miru.“ *Arhivski vjesnik* 56 (2013): 145-172.

Vidačković, Zlatko. „Razgovor – Josip Kolanović, arhivist: Treba nam arhiv glazbe i govorne riječi.“ *Vijenac* 340, 15. ožujka 2007.